Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет педагогічної освіти і мистецтва
Кафедра теорії та методик початкової освіти

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 15

УДК 373.2(063)
С-91

Рецензенти:
Світлана Романюк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Тетяна Зорочкіна, доктор педагогічних наук, професор, директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Редакційна колегія:
Наталія Бахмат, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогічної освіти і мистецтва, в.о. ректора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.
Наталія Гудима, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.
Наталія Мєлєкєсцева, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради
факультету педагогічної освіти і мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 12 від 27 жовтня 2026 р.)

С-91 Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 15. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, факультет педагогічної освіти і мистецтва, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Мєлєкєсцева Н.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2026. 273 с.

ISBN 978-617-8105-40-2

У збірнику наукових праць уміщено матеріали, які стали результатом науково-дослідної та пошукової діяльності науковців, викладачів, учителів і здобувачів закладів вищої освіти. Досліджено актуальні проблеми впровадження сучасних технологій в освітній процес закладу загальної середньої освіти, закладу вищої освіти та інших освітніх закладів.

Електронна версія видання доступна за покликанням:
URL: https://kmd.kpnu.edu.ua/konferentsii/#zbirnyk-2026

ISBN 978-617-8105-40-2

УДК 373.2(063)
© Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026

МОРОЗОВ Данило, ЛАВРЕНКО Світлана
Рухова активність як чинник забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою 139
МОСКОВЧУК Людмила, ГАНІН Софія
Експериментальна програма розвитку особистісних якостей молодшого школяра засобами колискових пісень 142
МОСКОВЧУК Людмила, КОВАЛЬЧУК Орина
Педагогічні умови формування творчих здібностей молодших школярів на уроках математики 148
МОСКОВЧУК Людмила, ПОЄЗДНІК Лілія
Інтерактивні технології як засіб формування природоохоронної поведінки молодших школярів 155
НАВРОЦЬКА Альона, ЯМКОВА Анна
Інноваційні прийоми навчання як засіб підвищення пізнавальної активності молодших школярів 161
ОЛИНЕЦЬ Тетяна
Застосування технології flipped classroom у процесі навчання іноземної мови учнів початкової школи 166
ОНИШКО Марія
Гра як засіб підвищення ефективності навчання грамоти учнів 1 класу 171
ПОЛЯКОВА Олена, ПОЛЯКОВА Ольга
Ранкові зустрічі та командні проєкти як засоби згуртування дитячого колективу в початковій школі 176
ПОТАШОВА Валерія, ЛАВРЕНКО Світлана
Роль біологічних та соціальних факторів у забезпеченні наступності розвитку дитини на етапі дошкільної та початкової освіти 181
РОГОЗА Варвара
Інтеграція природничого і громадянського змісту в екологічних проєктах молодших школярів 185
РОГОЗА Варвара
Використання практик соціально-емоційного навчання під час ранкових зустрічей для формуваня здоров’язбережувальної компетентності молодших школярів 189
САНКОВСЬКА Ірина
Розвиток екологічної компетентності в НУШ 193

записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2023. № 1. С. 43–53. DOI: 10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53.
URL: Офіційна сторінка статті

5. Сухопара І. Г. Ранкова зустріч як прийом адаптації першокласника до навчальної діяльності. *Початкова школа*. 2002. № 11. С. 11–12.

6. Бондаренко Г. Л., Руденко Н. М., Семеній Н. О. Підготовка майбутніх учителів до формування соціально-емоційних навичок учнів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2025. № 5–6. С. 163–167. DOI: 10.24919/2308-4634.2025.325931.
URL: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.325931

7. Програма СЕН «Зерна» : методичний посібник. Запоріжжя : СТАТУС, 2025. 172 с.

8. Басюк Н. А. Технологія соціально-емоційного навчання у розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів початкових класів та вихователів групи подовженого дня. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2024. № 30. С. 6–14. DOI: 10.31499/2307-4914.2(30).2024.313990.
URL: https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(30).2024.313990

Ірина САНКОВСЬКА,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НУШ

Традиційна методика природознавчої освіти, яка передувала НУШ, тривалий час орієнтувалася переважно на накопичення та відтворення учнями початкових класів теоретичних знань про природні об’єкти та явища. До основних методів навчальної роботи на уроках природознавства відносили розповідь, бесіду, спостереження, дослід, практичну роботу [1, с. 24-25].

З плином часу зміст кожного навчального предмета зазнає змін. Здебільшого це відбувається внаслідок потреби узгодити його з передовими досягненнями науки, через перегляд мети навчання та пізнавальних можливостей школярів тощо.

Швидкий розвиток природничих наук та освітніх технологій стимулював науковців і педагогів до нових методичних пошуків. Перед

ними постало питання подання учням наукових знань доступно та у цікавий спосіб.

Паралельно у низці досліджень обґрунтовано сутнісні характеристики екологічної компетентності щодо здатності особистості приймати рішення і діяти в життєвих ситуаціях так, щоб завдавати довкіллю якомога меншої шкоди [7, с. 11-12].

Концептуальна реформа шкільної освіти та її трансформація в межах НУШ була викликана нагальною потребою зміщення акцентів від суто знаннєвого до діяльнісного та ціннісно орієнтованого підходів. Освітній процес має забезпечувати трансформування засвоєних екологічних знань у внутрішні переконання, розуміння значення збереження довкілля, здатність розумно й раціонально користуватися природними ресурсами та приймати відповідальні рішення щодо охорони навколишнього середовища.

У Державному стандарті початкової загальної освіти (2025 р.) визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання у вигляді компетентностей, серед яких – екологічна, що передбачає «усвідомлення цінності природи, зв'язку між діями людини і станом довкілля; дбайливе і відповідальне ставлення до природи в повсякденні, розуміння важливості збереження природи та ощадливого використання природних ресурсів» [2].

У нормативних документах для початкової школи – типових освітніх програмах, розроблених авторськими колективами під керівництвом О. Я. Савченко та Р. Б. Шияна для 1-2 і 3-4 класів, посилено акценти щодо екологічної складової в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». В них набули пріоритетного значення норми поведінки дитини в природі, активна участь в різноманітній природоохоронній діяльності. Посилена увага до системного проведення спостережень за навколишньою природою під час екологічних екскурсій, подорожей, краєзнавчих пошуків.

Сучасне суспільство стикається з новими та загостренням існуючих екологічних викликів, необхідністю формувати екологічно виважену особистість вже з раннього віку. Молодший шкільний вік є одним з найкращих сензитивних періодів для закладання основ екологічної свідомості, коли продовжується формування емоційно-ціннісного ставлення до природи, осмислюються базові взаємозв'язки в довкіллі й виробляються звички екологічно безпечної та неруйнівної поведінки в довкіллі.

Важливим наразі постає висвітлення ключової ролі вчителя як носія екологічних цінностей. Педагог, який сам дотримується екологічних принципів, є найкращим прикладом і потужним чинником мотивації для

учнів. В результаті такої взаємодії дитина спроможна усвідомити себе частиною природи, проаналізувати наслідки власних дій для довкілля та обрати екологічно доцільну модель поведінки.

Формування екологічної компетентності в початковій ланці відбувається через інтегрований курс «Я досліджую світ». Поєднання в ньому природничої, громадянської, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей дозволяє розглядати довкілля цілісно, у взаємозв'язку природних чинників та людської діяльності.

Також у практиці роботи початкової школи та в позаурочній діяльності високу ефективність довели такі інтерактивні й практико-орієнтовані форми роботи як:

- мобільна екошкола – екологічні практикуми із проведенням занять безпосередньо в природному довкіллі, де діти мають змогу спостерігати за екосистемами та проводити первинні екологічні дослідження;

- еколого-просвітницькі тренінги та споживчі практикуми – проведення ситуаційних занять (наприклад, «Я – свідомий споживач»), під час яких учні аналізують власні щоденні звички, навчаються оцінювати екологічний слід товарів, зменшувати використання одноразового пластику та поводитися з побутовими відходами;

- проєктна та дослідницька діяльність – залучення школярів до створення «готелю для комах», вивчення процесів компостування органіки, озеленення шкільної території, збору вторинної сировини та сортування відходів;

- ігрові технології, екологічні челенджі, що використовуються для закріплення екологічних правил, проведення тематичних медіаігор, командних активностей із ресурсозбереження вдома і в школі.

Такі методичні підходи дозволяють сформувати в учнів початкової школи відчуття причетності до розв'язання екологічних проблем та переконати їх у тому, що звичайні побутові дії кожної окремої людини мають вплив на збереження довкілля загалом.

Дієвої допомоги можуть надати створені за тематичним запитом методичні та навчальні видання:

- Курс за вибором «Я і енергія» в сучасній практиці роботи початкової школи (2015). Методичний посібник з теми енергозбереження із розробками вправ і завдань.

- Екологічні дати року (2017). Методичний посібник з рекомендаціями щодо роботи з групами дат календарного року, довідково-інформаційною складовою та розробками заходів.

- Енергоефективні заходи в освітніх установах (2018). Містить пропозиції щодо форм роботи з енергозбереження та енергоефективності.

- Завдання на формування екологічної компетентності (2018). Рекомендована добірка вправ та інтерактивних технік із вивчення тем взаємодії між компонентами довкілля.

- Стартап-рішення «Моє довкілля» (2018). Приклад екологічного стартапу з активностями впродовж навчального року.

- Врятуємо Чорне море (2018). Вправи й завдання, що сприятимуть розумінню екологічної ситуації в Чорному морі.

- Лісовий екощоденник (2019) [3]. Навчальне видання, яке спонукає бути відповідальними у ставленні до лісової екосистеми.

- МЕШ: мобільна екологічна школа (2020) [4]. Система інтерактивних вправ.

- НМК для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти «Кліматична абетка» (2021) [5]. Семестровий курс з кліматичної освіти.

- Сучасні напрями екоосвітньої роботи з учнями початкової школи (2021).

- Формування в учнів початкової школи навичок раціонального використання енергії (2024). Інтерактивні вправи та матеріали для проведення в початковій школі активностей із пропаганди раціонального використання електроенергії [6].

Розвиток і розширення змісту екологічної компетентності в НУШ потребує подальшого дослідження. Наразі з’ясовано, що особистісна позиція вчителя початкової школи є вагомим чинником у формуванні екологічних цінностей учнів. Застосування інтерактивних і практико-орієнтованих форматів забезпечує трансформацію знань здобувачів освіти у дієві навички та екологічно виважену поведінку.

Список використаних джерел

1. Природнича освіта у початковій школі: історія, теорія, практика: навч. посіб. для вчителів початкових класів / уклад. А. М. Мартін, Н. В. Тарапака. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 60 с.

2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text (дата звернення 10.10.2026)

3. Санковська І. М. Лісовий екощоденник. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31301/1/I_Sankovska_LE.pdf (дата звернення 10.10.2026 року)

4. Санковська І. М. МЕШ: мобільна екологічна школа. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31920/1/I_Sankovska_MESH.pdf (дата звернення 10.10.2026 року)

5. Санковська І. М. Навчальна програма і методичний посібник до курсу за вибором для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти «Кліматична абетка». URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41541/1/I_Sankovska_KV_KA_IPO.pdf (дата звернення 10.10.2026 року)

6. Санковська І. М. Формування в учнів початкової школи навичок раціонального використання енергії. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49670/1/Sankovska_FUPCNRVE.pdf (дата звернення 10.10.2026 року)

7. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посіб. / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Колонькова. Київ : Пед. думка, 2008. 111 с.

Юлія СМІЛЯНСЬКА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 013 Початкова освіта
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник – ***Олена МАТВІЄНКО,***
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ІНТЕРАКТИВНІ ЦИФРОВІ ВПРАВИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Здоров'я дитини визнається однією з провідних цінностей освіти, проте шлях від знання про здоровий спосіб життя до щоденної поведінки залишається довгим і нерівним. Молодші школярі добре відповідають на запитання про користь овочів чи правила гігієни, а потім купують чіпси й забувають про розминку. Додаткову складність створює цифрове середовище, сучасні діти звикли до візуально насиченого контенту, і класичні методи подання матеріалу програють у боротьбі за увагу. Н. Жуковська, аналізуючи викладання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», зауважує, що гейміфікація й інтерактив уже перестали бути